

Javaslat a

„Hazánk folyóirat”

települési/tájegységi/ágazati Értéktárba történő felvételéhez

Készítette a Széchenyi István Egyetem
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Értéktár Műhelye (magánszemély tagjai):

Dr. Bóka Zsolt (címmzetes mesteroktató, ügyvéd):..... (aláírás)

Mátyás Luca (joghallgató):..... (aláírás)

Menyhárt Dorottya (joghallgató):..... (aláírás)

Róthy Fanni (joghallgató):..... (aláírás)

Győr, 2026.04.17.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Dr. Bóka Zsolt, Mátyás Luca, Menyhárt Dorottya, Róthy Fanni (az Értéktár Műhely nem jogi személy, magánszemélyek közössége).

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Dr. Bóka Zsolt

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: *Hazánk* folyóirat

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

- ☐ agrár- és élelmiszergazdaság
- ☐ egészség és életmód
- ☐ épített környezet
- ☐ ipari és műszaki megoldások
- ☒ **kulturális örökség**
- ☐ sport
- ☐ természeti környezet
- ☐ turizmus és vendéglátás

a szakterületi besorolás indokolása: A *Hazánk* folyóirat azonos címen, három különböző történelmi korszakban megjelenve a győri közélet és nyilvánosság meghatározó fórumai voltak, amelyek együtt a magyar sajtótörténet több korszakon átívelő, jelentős szellemi örökségét képviselik. A *Hazánk* folyóirat kulturális és közéleti szerepe miatt a kulturális örökség kategóriába sorolható.

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- ☐ igen
- amely nemzetiség:

- **nem**

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

A Győr városában található Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér könyvtári állománya

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- **települési**
- ☐ tájegységi
- ☐ ágazati

amely értéktár neve: Győri Értéktár

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Az alább felsorolt forrásokra támaszkodva, azokat felhasználva tudjuk, hogy a *Hazánk* folyóirat Győr város sajtótörténetében három különböző korszakban megjelenő időszaki kiadványokat jelöl. Az azonos cím ellenére a lapok eltérő történelmi környezetben és funkcióval működtek, ugyanakkor mindegyikük a helyi közélet és a nyilvánosság fontos fórumát jelentette.

Az első *Hazánk* 1847 és 1848 között jelent meg Kovács Pál szerkesztésében. A lap kezdetben szépirodalmi és kereskedelmi tartalommal indult, majd az 1848-as események hatására politikai jellegűvé vált. A folyóiratban a korszak jelentős szerzői, többek között Petőfi Sándor és Arany János is publikáltak.

A második *Hazánk* 1880 és 1889 között működött, politikai és vegyes tartalmú hírlapként. A lap a győri közélet egyik fontos orgánuma volt, és egy időszakban a Függetlenségi Párt közlönyeként jelent meg.

A harmadik *Hazánk* 1956. november 4. és december 9. között jelent meg Győrben, a forradalom leverését követő időszakban. Szerkesztője Simon Lajos, felelős kiadója pedig Szigethy Attila volt.

Az első *Hazánk* (1847–1848)

Az első *Hazánk* folyóirat 1847. január 2-án indult Győrben, és a magyar sajtótörténet egyik kiemelkedő jelentőségű mérföldköveként tartjuk számon. A lap a korábban megjelenő német nyelvű *Das Vaterland* utódjaként jött létre, azonban már indulásától kezdve tudatosan a magyar nyelv és nemzeti kultúra szolgálatába állt. Jelentőségét tovább növeli, hogy ez volt az első vidéken megjelenő magyar nyelvű újság, így nemcsak helyi, hanem országos szinten is úttörő szerepet töltött be.

A folyóirat alapító szerkesztője Kovács Pál volt, aki orvosként és irodalomszervezőként egyaránt meghatározó alakja volt Győr szellemi életének. Tanulmányai során Pesten szoros kapcsolatba került a reformkori magyar irodalom vezető személyiségeivel, többek között Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály, Bajza József és Fáy András köreivel. Ezek a kapcsolatok döntő szerepet játszottak abban, hogy a *Hazánk* már indulásától kezdve magas színvonalú irodalmi tartalommal jelenjen meg.

A lap kezdetben *kereskedelmi és szépirodalmi lap* alcímmel működött, azonban a gyakorlatban a szépirodalom vált meghatározóvá. Kovács Pál tudatos szerkesztői munkájának köszönhetően nemcsak helyi szerzők kaptak benne lehetőséget, hanem a korszak legjelentősebb írói és költői is. A folyóirat így rövid idő alatt az országos irodalmi élet egyik fontos fórumává vált, amely különösen nagy jelentőséggel bírt a vidéki kulturális központok megerősödése szempontjából.

A *Hazánk* sikerében meghatározó szerepet játszott Petőfi Sándor közreműködése. A költő nemcsak saját műveit közölte a lapban, hanem aktívan támogatta annak szerzői körének bővítését is. Kapcsolatai révén több jelentős alkotót ösztönzött arra, hogy publikáljanak a folyóiratban. Ennek eredményeként a *Hazánk* hasábjain számos kiemelkedő mű jelent meg első közlésként, például a *Csalogányok és pacsirták*, az *Egy gondolat bánt engemet...* vagy a *XIX. század költői*. Emellett itt láttak napvilágot az *Úti levelek* is, amelyek a korszak egyik fontos prózai alkotásának számítanak.

A lap szerzői között megtaláljuk a magyar irodalom számos meghatározó alakját, többek között Arany János, Tompa Mihály, Vajda János, valamint Garay János és Gyulai Pál művei is helyet kaptak benne. A *Hazánk* ezzel nemcsak közlési lehetőséget biztosított a már ismert szerzőknek, hanem hozzájárult a fiatal tehetségek pályakezdéséhez is.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc eseményei jelentős fordulatot hoztak a folyóirat életében. A társadalmi és politikai változások hatására a lap egyre inkább a közéleti kérdések felé fordult. Az alcím módosítása (*Politikai s irodalmi közlöny*, majd *Győri hírlap*) is jelezte ezt az átalakulást. Az irodalmi tartalmak háttérbe szorultak, és a hírek, tudósítások, politikai elemzések, valamint a frissen születő törvények ismertetése került előtérbe. A *Hazánk* így aktív részesévé vált a forradalmi időszak közéleti diskurzusának.

A folyóirat működése 1848. augusztus 10-én hirtelen megszűnt. Bukását egy olyan cikk okozta, amely a győri nemzetőrséget bírálta, és jelentős felháborodást váltott ki a helyi közösségben. A kialakult konfliktust a szerkesztőség már nem tudta kezelni, így a lap megszűnésre kényszerült.

Rövid fennállása ellenére a *Hazánk* maradandó értéket képvisel. Jelentősége több szempontból is kiemelkedő: egyrészt úttörő szerepet játszott a magyar nyelvű vidéki sajtó megteremtésében, másrészt fontos fórumot biztosított a reformkori magyar irodalom legnagyobb alakjai számára. Emellett hozzájárult a nemzeti identitás erősítéséhez és a közéleti gondolkodás formálásához is egy történelmileg meghatározó időszakban.

A *Hazánk* így nemcsak Győr városának kulturális öröksége, hanem a magyar nemzeti értéktár szempontjából is kiemelkedő jelentőségű szellemi örökség, amely méltán képviseli a reformkor és a forradalom kori magyar sajtó és irodalom legnemesebb hagyományait.

A második *Hazánk* (1880–1889)

A kiadvány 1880. január 3-án indult útjára, mintegy hiánypótló szereppel. A helyi közönség ekkoriban már nagyon várt egy megbízható politikai újságot, amely alternatívát állíthatott a domináns *Győri Közlöny*nek. Ezt a várákozást jól mutatja, hogy az 1879-ben alapított, *Győri Lapok* című újság szerkesztősége (élén Karika Antallal) eleve csak egy átmeneti, „hézagpótló” projektként tekintett a saját munkájára, és amint a *Hazánk* elindult, megszüntették lapjukat, hogy csatlakozzanak az új szerkesztőséghez.

A hetente kétszer, ívrét formátumban megjelenő újság kezdetben a *Politikai és vegyes tartalmú hírlap* alcímet viselte. Bár indulásától kezdve határozott politikai állásfoglalással bírt, az igazi mérföldkő 1882-ben jött el. Ekkor a lap nyíltan is zászlajára tűzte pártállását, és az alcíme kiegészült *A győri és győrmegyei Függetlenségi Párt közlönye* mondattal. Ezzel a lépéssel a régió ellenzéki, 48-as eszmeiséget valló polgárainak hivatalos és legfontosabb szócsövénév vált. A lap közel egy évtizedes fennállása alatt több neves helyi személyiség is bábáskodott a tartalom felett, mint például Csepy Pál, Gaar Iván, Dr. Karika Antal vagy Pereszlényi János.

Az orgánum kilenc és fél éven át, 1889. szeptember 19-ig volt jelen a győri sajtópiacon. Önálló működése ekkor ért véget, ugyanis a helyi újságírás átrendeződésének részeként fúzióra lépett, és beolvadt a *Győri Hírlapba*, átadva annak olvasóbázisát és szellemi örökségét.

A harmadik *Hazánk* (1956)

A szovjet csapatok bevonulásának napján – azaz a forradalom leverése után – került az utcára az első száma. Vörös Jenő (az 1940-es évek második felében a szociáldemokrata *Győri*

Munkás újságírója), valamint Bertalan Lajos mellett az ekkor mindössze 22 éves Simon Lajos költő számítható az alapító munkatársak közé. A címválasztás Bertalan Lajos javaslatára történt: a dr. Kovács Pál által 1847. január 2-án útjára indított – a *Das Vaterland* című győri német nyelvű újságot „magyarító” – *Hazánk* című újságot tekintették követendő mintának.

A *Győr-Sopron megyei Hírlap* egy rövid közleményt tett közzé november 3-án: „HAZÁNK címmel vasárnap új független napilap jelenik meg Győrött. Ez a cím dr. Kovács Pál lapjának, az 1848-as forradalom egyik harcos győri szervezőjének dicső emlékét kívánja őrizni, s ugyanakkor kifejezi, hogy mit tartunk legszentebbnek ma is, az 1956. októberi forradalom napjaiban, miért kész minden becsületes magyar a vérét ontani. A lap feladatát nagyszerű forradalmunk eredményeinek megszilárdítása és továbbfejlesztése, a Dunántúli Nemzeti Bizottmány munkájának a támogatása szabja meg. Kérjük a most megszűnő Győr-Sopron megyei Hírlap előfizetőit, olvasóit, hogy fogadják szeretettel a *Hazánk*-at.”

Ilyen előzmények után készült el és kerülhetett utcára a *Hazánk* első száma november 4-én. A mindössze egy lapból (azaz két oldalból) álló lapszám Bertalan Lajos *Ne bánts a magyart!* című vezércikkével indít; hírt ad továbbá a szociáldemokrata miniszterek részvételével megalakult új nemzeti kormányról; rövid interjút közöl Papp Kálmán győri megyéspüspökkel; beszámol a vasúti, illetve textilgyári helyzetről, miként arról is (*Hol vannak a megye volt kiskirályai?*), hogy hová menekültek el a forradalom kitörésekor a megyei pártvezetők. A féltucatnyi további érdekes írás mellett egy vers is olvasható az első lapszámban: a *Hunyadi végrendelete* Simon Lajostól, akit a szerkesztőtársak egyhangúlag megválasztottak az induló *Hazánk* szerkesztőjévé.

November 10-től 26 száma látott napvilágot a *Hazánk* című újságnak, mely a forradalom leverése után lett „a forradalom lapja”. Az első 16 szám egy-egy lap terjedelemben készülhetett el, a 17. számtól két-két lap lett az engedélyezett terjedelem. Így a 27 lapszám együttes terjedelme mindösszesen 38 lap, azaz 76 oldal, mégis sajtótörténelmi jelentőségűvé vált, hiszen az egyetlen lap volt talán Magyarországon, mely a forradalom leverése utáni egy hónapban annak értékeit védve a hivatalos narratívával szemben is megőrizte a forradalom értékeit.

December 10-én – a másnapi szám előkészítése közben – egy „erélyes rendőrségi telefon” utasította a szerkesztőséget: hagyják abba a munkát, másnap már nem jelenhetnek meg! Hiába kérték Szigethy Attila segítségét – a döntés nem változott.

Így az 1956. december 9-én megjelent 27. számmal megszűnt a harmadik győri *Hazánk*. A megtorlás során a lap munkatársai közül ketten kaptak börtönbüntetést: az első vezércikket (és a vezércikkek többségét) író Bertalan Lajos, valamint Lázs Sándor, aki a *Győri Munkásnál* kezdte pályáját, azonban ő Angliába emigrált.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

A *Hazánk* című folyóirat felvétele az értéktárba indokolt, mivel Győr városának sajtó-, irodalom- és politikatörténetében több korszakon átívelően meghatározó szerepet töltött be. Különleges értékét az adja, hogy azonos címen három különböző történelmi időszakban is megjelent, és mindhárom esetben a helyi közélet és nemzeti gondolkodás fontos fórumaként működött. A címválasztás sem 1880-ban, sem 1956-ban nem volt véletlen; dr. Kovács Pál lapját „mintának”, követendő példának tartották a későbbi szerkesztők.

Az 1847–1848 között megjelenő első *Hazánk* a magyar sajtótörténet kiemelkedő jelentőségű lapja volt, mint az első vidéken megjelenő magyar nyelvű újság. Jelentős szerepet játszott a

reformkori irodalom és közéleti gondolkodás terjesztésében, valamint abban, hogy a magyar nyelvű sajtó vidéken is megerősödjön.

Az 1880–1889 között működő második *Hazánk* a helyi politikai élet meghatározó orgánuma lett, különösen azért, hogy a Függetlenségi Párt közlönyeként a korszak politikai eszméinek közvetítésében vett részt, így a győri közélet aktív alakítójává vált.

Az 1956-ban megjelenő harmadik *Hazánk* a forradalom és szabadságharc idején a nemzeti függetlenség és szabadság eszméinek közvetítője volt, szorosan kapcsolódva a 1956-os forradalom eseményeihez. A lap működése és Szigethy Attila személye révén a helyi történelmi emlékezet meghatározó részévé vált, amelyet a győri emléktábla is őriz.

A *Hazánk* folyóirat azonos címen, három különböző történelmi korszakban megjelenve nemcsak sajtótörténeti jelentőséggel bír, hanem hozzájárul a helyi identitás erősítéséhez, a nemzeti múlt megőrzéséhez és a történelmi tudat formálásához is. A különböző korszakokban betöltött szerepe révén jól tükrözi a magyar társadalompolitikai és kulturális változásokat.

A nemzeti érték felvétele a Győri Értéktárba indokolt, mivel a *Hazánk* több generáción átívelő szellemi örökséget képvisel, amely egyszerre bír történeti, kulturális és oktatási jelentőséggel.

A különböző időszakokban megjelenő *Hazánk* így nem csupán különálló sajtótörténeti jelenség, hanem együtt egy olyan, több korszakon átívelő szellemi örökség, amely Győr városának történeti identitásában kiemelkedő jelentőséggel bír.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Hegedűs András: *Győr irodalmi örökségéből*. Győr: Győr-Sopron Megyei Tanács Művelődési Osztálya, 1960.

<https://www.gyorisalon.hu/news/8413/66/> (2026.04.15.)

<https://gyorikonyvtar.blogspot.com/2014/09/erdekesssegek-regi-gyori-ujsagok-es.html>
(2026.04.15.)

<https://orszagut.com/szepirodalom/a-petofi-effektus-gyorben-4827> (2026.04.15.)

<https://epa.oszk.hu/00400/00405/ismerteto.html> (2026.04.15.)

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Hazánk_\(folyóirat,_1847–1848\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Hazánk_(folyóirat,_1847–1848)) (2026.04.15.)

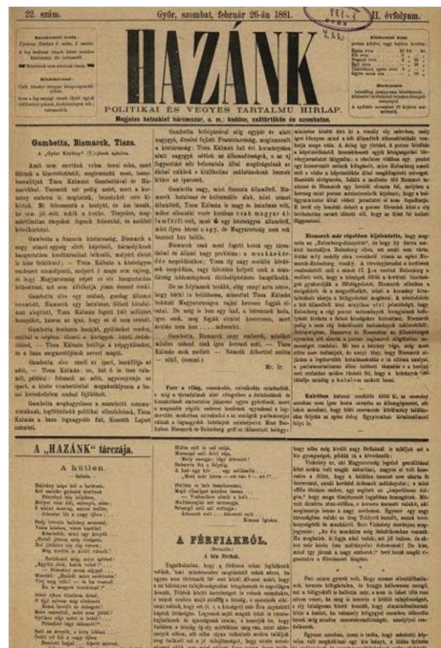
https://www.kisalfold.hu/helyi-kozelet/2025/03/forradalom-gyor-2?utm_source=chatgpt.com
(2026.04.15.)

<https://www.gyorisalon.hu/news/11684/61> (2026.04.15.)

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III. MELLÉKLETEK

A képek másodközlések, a forrásuk a következő:

<https://www.gyoriszalon.hu/news/8413/66/> (2026.04.15.)

<http://gyorikonyvtar.blogspot.com/2015/01/erdekesssegek-regi-gyori-ujzagok-es.html> (2026.04.15.)

<https://gyor.hu/november-4-koszoruzas-a-hazank-cimu-ujzag-emlektablajanal/> (2026.04.15.)

A javaslat fenti készítői (és mint a javaslat esetleges támogatói a támogatói nyilatkozatunk aláírásával) az első oldali aláírásunkkal hozzájárulunk az általunk benyújtott javaslatban megadott adatok kezeléséhez, továbbá a benyújtott teljes dokumentáció, a csatolt dokumentumok, a saját készítésű fényképek és a filmek felhasználásához.

Továbbá a javaslat fenti készítői nyilatkozunk, hogy a nem saját készítésű dokumentumok, fényképek tekintetében a jogszabályi védelmi idő lejárt, vagy az adott dokumentum tulajdonosa hozzájárult a térítésmentes szabad felhasználáshoz, amely magában foglalja a nyilvánosságra hozatalt a helyi (nemzeti) értékek adminisztrációja, archiválása és népszerűsítése érdekében. Továbbá vállaljuk, hogy azon jogtulajdonosokat, akiket minden törekvésünk ellenére sem tudunk fellelni vagy azonosítani, miután a szerzői jogukat hitelt érdemlően igazolták, a nevük feltüntetését indítványozzuk az illetékes nemzeti érték (helyi érték) bizottságnál, kiegészítve ezáltal a jelen javaslatunk tartalmát.

Támogató javaslat
a győri „Hazánk” című folyóiratok
települési értéktárba történő felvételéhez

Az időszaki sajtó történetében nem számít ritkaságnak, ha ugyanazon címet több – különböző időpontokban megjelent – újság vagy folyóirat is viselte. Még egy településen belül is találhatunk erre példákat: a győri időszaki sajtó történetében például három-három újság is napvilágot látott *Győri Híradó*, illetve *Győri Újság* címmel. Miként *Hazánk* című lapból is volt legalább három; azért fogalmazom így, mert valójában megjelent ezzel a címmel a városban egy negyedik is – 1993-ban, Szapudi András szerkesztésében –, ez azonban az 5. számtól már Siófok impresszummal jutott el az olvasókhoz.

A *Hazánk* esete azonban egy dologban mindenképpen különbözik az említett újságokétól: abban, hogy itt egyértelmű a későbbi szerkesztők részéről a tudatos címválasztás! A dr. Kovács Pál által szerkesztett, 1847. január 2-án útjára indult *Hazánk* nemcsak a maga korában volt meghatározó orgánus, de követendő minta lett az utókor számára is. Ez köti össze szorosabban a javaslatban együtt említett három győri *Hazánk* című újságot.

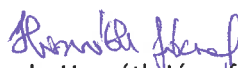
A reformkori *Hazánk* szakmai értékei talán jobban benne vannak a köztudatban, nem utolsósorban jeles szerzőgárdájának, Petőfi Sándor és barátai rendszeres itteni publikálásának köszönhetően – a kiváló „csapat” összegyűjtésében viszont elvülhetetlen érdemeket szerzett maga a szerkesztő is. Többen emlegetik, hogy az ország első vidéki magyar nyelvű lapja volt; ebből viszont az is következik, hogy a környező vármegyékben nem jelent meg ekkortájt nyelvünkön rendszeres időszaki kiadvány – megjegyzem: más nyelven sem! A *Hazánk* viszont kiváló levelező hálózatának köszönhetően nemcsak a történelmi Magyarország különböző vidékeiről szállította az új híreket, de esetenként külföldről is. Sajtótörténeti jelentősége aligha vitatható; de történelmi forrásértéke sem lebecsülendő!

Az 1880 és 1889 között napvilágot látott második győri *Hazánk* léte sem nagyon ismert; pedig ez is jelentős értékkel rendelkezik. Évtizedes fennállása alatt fordult elő először a győri időszaki sajtó történetében, hogy tartósan kettő – majd 1885-től három – lap jelent meg egymás mellett a városban. Létrehozói és életben tartói közül Pereszélyi János református lelkészt szokták leginkább emlegetni; de ne feledjük el, hogy e lapnál kezdte győri újságírói munkáját 1885 őszén – még Ziegler néven – Gárdonyi Géza is.

A harmadik győri *Hazánk* értékét már megjelenésének nem mindennapi körülményei is sejtetik: 1956. november 4-én indult útjára és jelent meg december 9-ig, azaz a forradalom leverése után képviselte annak eszméit. Kis terjedelme ellenére fontos cikkek sora látott benne napvilágot, köszönhetően szerkesztője, munkatársai és kiadója bátor kiállásának.

Összegezve: a három – szellemiségében egymásra épülő – győri *Hazánk* című újság fontos és értékes részét képezi a város sajtó-, kulturális és politikai történetének; méltó arra, hogy a Győri Értéktár része legyen! Felvételét támogatom!

Győr, 2026. május 3.

dr. Horváth József

ny. könyvtárigazgató-helyettes, történész